

О. Г. Бондаренко

доктор наук з державного управління, доцент,
начальник кафедри державної безпеки
та оперативного мистецтва оперативного факультету
Національної академії Національної гвардії України

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ ЛОБІЗМУ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Дана стаття присвячена аналізу особливостей розвитку лобізму в Європі та правового регулювання лобізму в деяких країнах Західної Європи: Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Франції, Республіці Польща, Республіці Литва тощо.

Автором зроблено історичний огляд процесу становлення системи лобізму, її впровадження та формування в державних органах, проаналізовано сучасну ситуацію та її національні особливості. Проводить паралель між ставленням до лобізму на заході і в Україні. Поєднуючи досвід західного світу, автор звертає увагу на основні проблемні моменти, усунення яких сприятиме переосмисленню вітчизняного лобізму, що матиме різнобічний позитивний вплив на Україну.

У статті аналізуються особливості виникнення та розвитку поняття «лобіювання». Особливу увагу приділено витокам самого явища та ставленню до нього науковців, політиків та громадськості. Автор аналізує численні визначення лобізму, запропоновані вітчизняними науковцями. Узагальнено методи, що використані вітчизняними та зарубіжними науковцями для пояснення природи лобізму. Слід підкреслити, що фокус лобіювання полягає у формуванні прозорих і зрозумілих правил гри у сфері взаємодії представників групових інтересів з державними органами. Водночас було підтверджено важливість розробки належного правового регулювання лобіювання, без якого неможливо забезпечити лобістську діяльність національних органів влади.

Дослідженням встановлено, що найбільш перспективними напрямками запровадження та формування організаційно-правових засад лобіювання в Україні є забезпечення організаційно-правового регулювання, що спрямовані на підвищення репутації лобіювання.

Було наголошено, що проблемою залишається визначення допустимого масштабу лобізму в Україні. Різні дослідники встановлюють різні межі допустимого лобіювання. Звуження кола цілей лобізму призвело до існування незаконного лобізму та неналежного регулювання.

Подальшої уваги дослідників заслуговують питання професійної підготовки лобістів та кадрового забезпечення діяльності лобістських агентств, у тому числі запровадження спеціальної освіти та професійних курсів у магістратурі. Наразі це питання ігнорується, оскільки більшість зацікавлених сторін вважають лобістів не експертами, а досвідченими посередниками.

Водночас автор також звертає увагу на недоліки та причини прийняття відповідних національних законів. Рекомендуються заходи щодо усунення вищезазначених недоліків у цих країнах і мають бути враховані під час розвитку вітчизняного інституту лобіювання.

Ключові слова: державне управління, механізми державного управління, лобізм, лобіювання, механізм регулювання лобіювання, публічне адміністрування, лобізм в Україні, зарубіжний лобізм, лобізм в органах державної влади, проблеми регулювання лобізму в Україні, контроль лобістської діяльності.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день досвід розвинених країн світу показує, що лобіювання може бути надзвичайно ефективним механізмом державного управління для представництва інтересів громадян. Водночас лобізм, який спочатку був спрямований на представництво

певних (найчастіше фінансово-промислових) груп інтересів, з часом перетворився на інструмент соціального впливу на органи державної влади. Тому лобізм стає дуже цікавим явищем, яке одночасно стосується кількох проблем на національному рівні. З одного боку, лобізм пред-

ставляє інтереси навіть невеликих громадських об'єднань, які за відсутності значних ресурсів не можуть впливати на владу через інші механізми (наприклад, не можуть створити власні політичні партії). З іншого боку, лобіювання дозволяє владі правильно розуміти різноманітні соціальні проблеми та стає джерелом експертної оцінки національних планів, тобто забезпечує адекватний зворотний зв'язок у системі «держава-суспільство». Таким чином, у країнах, де система лобізму прямо чи опосередковано нормалізована, зростає не лише вплив громадськості на національну владу, а й довіра громадян до країни загалом і до окремих інституцій зокрема.

Враховуючи прагнення України до євроінтеграції, зростає потреба у вивченні європейських країн через розвиток інститутів лобіювання. Особливий науковий інтерес викликає те, чи існує залежність між ступенем економічного розвитку, міжнародним політичним впливом країни та ступенем розвитку лобістського апарату країни. Дана стаття присвячена аналізу особливостей розвитку лобізму в Європі та правового регулювання лобізму в окремих країнах Західної Європи: Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, Франції, Республіці Польща, Литві та ін.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Лобізм як комплексне явище досліджували багато вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: Р. Беккер, Дж. Беррі, Г. Віттемпер, Б. Волп, Дж. Грінвуд, Р. Девідсон, Л. Мілбрайт, О. Гросфельд, О. Дягілев, О. Войнич, М. Газізов, В. Нестерович, О. Одінцева, Т. Яровой та ін.

Нормативні документи та публікації відомих міжнародних організацій, таких як Європейська комісія, Організація економічного співробітництва та розвитку, GRECO, Transparency International, містять міжнародні стандарти та практики іноземного лобіювання. При цьому необхідним є комплексне уявлення про перспективи розвитку лобістської діяльності в сучасних українських умовах у руслі завдань забезпечення національної безпеки.

Крім того, висока динамічність суспільних процесів, зумовлена такими факторами, як війна в Україні, потребує розробки комплексного підходу до прогнозування перспектив впровадження та формування лобізму в органах державної влади України.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей інституту лобіювання в Європі та оцінці доречності запровадження їх досвіду в Україні.

Виклад основного матеріалу. Щоб проаналізувати розвиток лобістських організацій у країнах ЄС, ми повинні спочатку розрізнити «внутрішнє» лобіювання та «зовнішнє» лобіювання. Внутрішнє – лобіювання безпосередньо всередині країни, зовнішнє – вплив груп тиску в тій чи іншій країні на політику європейських країн. Варто зазначити, що існування таких груп тиску загалом не залежить від розвитку державних лобістських апаратів, хоча їх вплив та можливості реалізації своїх інтересів значно зростають там, де державою лобізм законодавчо врегульовано. Дослідники вже давно поділяють країни на три категорії залежно від їх національного представництва в Раді Європейського Союзу та їхнього впливу на прийняття рішень: до першої категорії належать країни, де вплив лобістських груп на політичні та управлінські рішення є вирішальним. Німеччина, Франція, Сполучене Королівство, а також Італія та Іспанія – країни Північної та Центральної та Східної Європи (особливо Нідерланди, Бельгія, Швеція, Фінляндія, Ірландія, Австрія, Польща, Чехія, Угорщина); де лобістська діяльність На підставі законодавства про реєстрацію груп тиску; до третьої належать країни Балтії та Південно-Східної Європи (зокрема Литва, Латвія, Естонія, Греція, Мальта, Кіпр, Болгарія та Румунія). Ця класифікація наведена в роботах Т. С. Ярового [1], О. М. Войнич [2, с. 139–140], П. А. Толстих [1].

Зважаючи на таку класифікацію, може скластися враження, що приналежність країни до тієї чи іншої групи залежить від ступеня розвитку лобістського апарату країни. Проте ми не згодні з таким підходом. Швидше, ми схильні вважати, що в даному випадку основним критерієм впливу країни (який, по суті, відображає належність до першої, другої чи третьої групи) є чисельність її населення. Відповідно до Декларації № 20 Ніццького договору, квота тієї чи іншої країни ЄС у Європейській Раді в основному пов'язана з чисельністю її населення (наприклад, Німеччина має 29 голосів, Польща – 27 голосів, Румунія – 14). голосів, Литва – 7 та ін. [3]), можливо, рівень економічного розвитку та міжнародний політичний вплив, але це зовсім не залежить від нормалізації системи лобізму.

Що стосується «внутрішнього» лобізму, то з кожним роком до переліку країн, які регулюють лобістські агентства, потрапляє все більше європейських країн. Так, у Литовській Республіці у 2000 році було прийнято закон «Про лобіст-

ську діяльність» (введено в дію з 2001 року), у Республіці Польща – у 2005 році – «Про лобістську діяльність у законодавчому процесі», а в Угорщині – «Про лобістську діяльність», 2006 рік. [4]. Досвід нормалізації лобістської діяльності в цих країнах надзвичайно важливий для українських дослідників з кількох причин. Перш за все, йдеться про такі країни, як Литва і Польща, які як і Україна до складу радянських республік. По-друге, ці країни, як і Україна, давно визнали необхідність регулювання лобістської діяльності, а процес нормалізації лобістської діяльності переважно вважають одним із ефективних важелів подолання корупції.

Визнаючи відсутність прозорості в цьому процесі, Литві необхідно було врегулювати лобіювання. Згідно з досвідом Служби спеціальних розслідувань Литви, більшість корупційних справ у Литві були пов'язані з парламентарями та представниками місцевого самоврядування. Типовою темою корупційних скандалів був незаконний вплив на законодавчий процес і незаконне фінансування політичних партій. Саме для усунення цих явищ у 2000 році був прийнятий Закон «Про лобістську діяльність». Для цілей цього нормативного закону під лобістською діяльністю розуміються акти здійснення впливу, оплачуваного чи безоплатного, в інтересах клієнтів лобістської діяльності з метою зміни, доповнення або визнання втраченої юридичної сили, або прийняття чи неприйняття нового законопроекту [4]. Як видно з визначення, закон передбачає досить широке поняття лобізму. Насправді, будь-яка діяльність, що впливає на нормотворчість, підпадає під його сферу дії.

Водночас закон звужує коло дій, які можна вважати лобізмом. Отже, статтею 7 Закону передбачено, що не є лобістською діяльністю: 1) окремі дії або тривала робота власників, видавців і працівників засобів масової інформації щодо регуляторних дій та їх проектів, публікації чи поширення інформації в цілому або частково Текст, коментарі, рецензії. Це положення не поширюється на випадки, коли власники засобів масової інформації, видавці або їхні працівники отримують винагороду за лобістську діяльність; 2) поведінка осіб, які беруть участь у підготовці обговорень чи тлумачень законопроектів, оплачуваних чи безоплатних, на запрошення державних чи недержавних органів; 3) дії державних політиків, державних службовців, відповідно до покладених на них обов'язків, спрямовані на ініціювання, підготов-

ку, прийняття або тлумачення проектів законів та інших правових актів на загальну користь для своїх працівників; 4) дії, що здійснюються неурядовими організаціями з метою вплинути на зміну, доповнення чи визнання таким, що втратив чинність, або на прийняття чи неприйняття нового нормативно-правового акту; 5) дії науковців (викладачів), але в інтересах замовників лобістської діяльності; 6) заява фізичної особи про зміни, доповнення чи визнання такими, що втратили законну силу, прийняття чи неприйняття нових нормативно-правових актів, крім випадків, коли особа діє в інтересах замовників лобістської діяльності [4].

У результаті значно скорочується перелік осіб, професійну діяльність яких можна віднести до лобістської. Щоб стати лобістом, особа має бути внесена до списку лобістів. Ці списки, які мають забезпечити контроль над усією лобістською діяльністю, готує Головна комісія зі службової етики Литви.

Критика закону почала лунати чи не з моменту його ухвалення. Ще в 2002 році литовська дослідниця Л. Андрікене у своїй рецензії на закон «Про лобістську діяльність» зазначала, що «ще до ухвалення закону обговорювалась його важливість для забезпечення прозорості державного управління та інтеграції з лобістською діяльністю, приватні та публічні інтереси в державному управлінні для посилення боротьби з корупцією». Дослідники вважають, що основними проблемами з легітимністю лобізму в Литві та на рівні ЄС можна вважати нерозуміння процесу прийняття рішень Європейським Союзом Європейською комісією, Європейським парламентом та відсутність національного досвіду лобізму, а також інтереси груп тиску та їх представництво у діяльності в національних політичних інституціях. Тобто де-факто групи інтересів самостійно займаються лобістською діяльністю, порушуючи вищезазначені закони [5]. Така позиція дослідників дає нам підстави вважати, що прийняття закону про регулювання лобістської діяльності не гарантує формування в суспільстві розуміння цивілізованого лобістського процесу, формування ефективної лобістської групи, а отже й формування розуміння того, що лобістська діяльність є цивілізованою, а цивілізований лобістський процес у суспільстві не гарантований. Результатом цього є формування ефективного національного та міжнародного державного лобіювання [1].

Можливо, тому ще в 2014 році уряд Литви переглядав питання регулювання лобізму. У лютому 2014 року урядовий комітет відхилив проект Закону «Про відкритість лобістської діяльності», який був підготовлений Бюро з боротьби та запобігання корупції (KNAB) [6]. Ми вважаємо, що умови, за яких приймався новий закон, навряд чи призведуть до значного підвищення ефективності лобізму в Литві. Незважаючи на те, що чинний закон має багато недоліків, він все ж дієвий, а результативність лобістської діяльності є низькою. Ми вважаємо, що в даному випадку слід докладати більше зусиль для посилення «цивілізованої» лобістської діяльності та активніше проводити інтерпретацію лобістської діяльності.

Республіка Польща регулює лобістську діяльність Законом «Про лобістську діяльність в законодавчому процесі», який був прийнятий 7 липня 2005 року. Закон встановлює правила публічного лобіювання в законодавчому процесі, правила професійної лобістської діяльності, форми нагляду за професійним лобіюванням, правила переліку організацій, які займаються професійною лобістською діяльністю та штрафи за порушення норм положень зазначеного Закону.

Відповідно до Закону, лобізм (лобістська діяльність) – це будь-яка діяльність, що спрямована на здійснення впливу на органи державної влади в законодавчому процесі на центральному, урядовому чи парламентському рівнях [7]. Професійне лобіювання передбачає оплачувану діяльність від імені третіх сторін з метою врахування інтересів цих сторін у законодавчому процесі. Професійне лобіювання може здійснюватися компаніями та особами на договірних засадах у рамках цивільного права.

Відповідно до вищезазначеного нормативного акту, Рада міністрів Польщі повинна щонайменше кожні шість місяців готувати програму законодавчої роботи. План має містити, зокрема: точну інформацію про заплановані зміни до закону, опис органу, відповідального за підготовку закону, прізвища, імена та посади осіб, відповідальних за підготовку змісту законопроекту та URL офіційного спілкування [7]. Одже, польський закон про регулювання лобізму регулює не лише діяльність самих лобістів, а й відповідну діяльність органів державної влади. Водночас дослідники вже давно звертають увагу на значні обмеження польського закону [1]. Крім того, закон прямо не передбачає поширення його

норм на місцевий рівень, і це залишається дискусійним серед науковців. Таким чином, сфера діяльності, передбачена Законом про лобістську діяльність у законодавчому процесі, фактично обмежена на державному рівні. Тому можна вважати, що лобістська діяльність у Республіці Польща врегульована лише частково.

Лобіювання у Франції, насправді, воно існує з давніх часів. Ще в самодержавній Франції існували дорадчі органи, які представляли інтереси заможних верств населення перед монархом. Наприклад, з часів Генріха IV при королі діяли так звана «Торгова рада» [8, с. 116].

У XIX столітті «Закон про свободу спілок», прийнятий у 1884 році, став каталізатором для посилення лобізму з боку силових структур. Цей закон стимулював розвиток системи захисту «профспілкових інтересів», представлених лобістами. Останній фактично є уповноваженим представником своїх клієнтів – «королів» промисловості та торгівлі, таких як цукрова, тютюнова та сталеливарна промисловість – у найвищій владі країни [9]. А вже у XX ст., було запроваджено правові форми лобізму шляхом створення спеціального конституційно-правового органу Соціально-економічної ради, статус якої чітко визначено главою 11 Конституції Франції 1958 року [10]. Цей орган був створений на базі Ради національної економіки і діє згідно з указом 1925 року, який згодом був перетворений Конституцією 1946 року в одного з основних конституційних суб'єктів законодавчого процесу [9]. На сьогодні Соціально-економічний комітет виконує своєрідну «лобістську роль у парламенті». Варто зазначити, що подібні заклади створені в Австрії та Нідерландах.

У 1981 році Франція зробила новий крок у визнанні статусу лобістів, і після 23 років соціалістичного правління державі довелося ефективно перебудовувати відносини з представниками промисловості. Водночас, за традицією французької парламентської системи, коли депутати виражають чийсь інтереси (фактично лобіюють їх), вони повинні заявляти, що представляють лише захист інтересів народу. При цьому лобістів вони називають експертами. Експерти зазначили, що існує дві причини, чому Франція уникає вживання таких слів, як «лобізм» і «лобіювання»: по-перше, це непрямий наслідок офіційної заяви влади про заборону вживання «нецензурних/непристойних» іноземних слова; по-друге, лобізм не визнається на офіційному рівні як політико-правовий

інститут [9]. Французькою ця концепція в основному відома як «Змова (інтрига) в кулуарних коридорах (парламенту)» (*intrigues de coloirs (parlement)*) [9], насправді лобістів здебільшого називають «групами тиску» (*groupe de pression*) [11, с. 112].

Особливістю конституційних та правових положень Франції щодо лобіювання є те, що *de jure* відповідно до статей 23 і 79 Регламенту Національних Зборів Французької Республіки заборонені в парламенті, якщо лобіювання є реальним і широко практикується через усі форми правової взаємодії між урядом і суспільством [12, с. 65].

Субмодель лобізму у Франції відбувається переважно в рамках Соціально-економічної ради, яка має чіткий конституційний та правовий статус. Рада складається з 230 членів, які призначаються урядом та різними професійними категоріями на п'ятирічний термін. Що стосується принципу формування складу Ради, то 40 місць належать уряду, і до цих місць призначаються висококваліфіковані експерти в економічній, соціальній, культурній та науковій сферах. Решта квот відноситься до професійної категорії – представники приватних і державних підприємств, громадських об'єднань, позаштатні працівники тощо, відбір і визначення відповідних квот є компетенцією уряду [13, с. 177].

У рамках огляду витоків лобізму у Великобританії можна окреслити три попередні часові рамки, але вони залишаються досить розпливчастими. Перший період слід назвати епохою «елітарного лобізму». Коли вище з'явився термін «лобізм». Цілями лобіювання в цей період були цілком представники старої британської аристократії, включаючи шотландських та ірландських аристократів, які намагалися досягти національних (переважно особистих) інтересів шляхом тиску і підкупу монарха та його оточення [14]. Період «елітарного лобізму» завершився Англійською революцією (1642–1660), яка обмежила абсолютизм монархії, сприяла поширенню буржуазних відносин на Альбїоні та британських колоніях і породила нові політичні рухи – «Період Буржуазної імперії» [14; 15].

Після фактичного краху Британської імперії (середина ХХ ст.), настав новий «публічний період» британського лобізму. Цей етап характеризується зростанням ролі громадськості (зокрема посиленням впливу ЗМІ). Водночас залишається очевидним вплив великого бізнесу. Тому Великобританія у 1973 році приєдна-

лася до Європейського економічного співтовариства, щоб захистити конкурентоспроможність британських промислових виробників [16].

Законодавче регулювання лобіювання у Великобританії унікальне тим, що обмеження спрямовані не на лобістів, а насамперед на державних службовців. На даний момент Комітет по стандартах публічної сфери, який був створений у 1994 році прем'єр-міністром Британії Дж. Мейджорі, безпосередньо регулює відносини між лобістами та державними службовцями [17].

У Великобританії є професійні лобісти, незважаючи на те, що відсутнє спеціальне законодавство, яке регулює лобіювання. Лобісти самостійно об'єднуються в асоціації для формування «правил гри», контролю за їх виконанням та регулювання ринку лобістських послуг. Кілька незалежних професійних організацій були створені та діють у Великобританії: Асоціація професійних політичних консультантів (*The Association of Professional Political Consultants (APCC)*) [18], Асоціація консультантів по зв'язках з громадськістю (*The Public Relations Consultants Association (PRCA)*) [19], Дипломований інститут зв'язків з громадськістю (*Chartered Institute of Public Relations (CIPR)*) [20]. Водночас зазначені організації ведуть власні списки лобістів, що свідчить про намір уніфікувати внутрішні правила цих асоціацій. Велика Британія не тільки є батьківщиною лобізму як сучасної концепції, але й продовжує розвиватися, науково оцінювати і активно використовує інструменти лобізму для просування інтересів своїх громадян і суб'єктів [14].

Висновки. У законодавчій діяльності, спрямованій на формування вітчизняної правової бази регулювання лобіювання, розробники змушені запозичувати відповідний іноземний досвід. Стандартизовані чи нестандартизовані форми систем лобіювання існують у будь-якій демократичній країні. Різні моделі лобізму мають характерні риси різних країн. Навіть у рамках однієї моделі лобістські агентства в різних країнах мають значні відмінності.

На сьогоднішній день лобізм є соціальним явищем і фактично є одним із інструментів здійснення влади людьми. Його дія опосередковано відображається через вплив груп громадян (суб'єктів лобізму) на органи державної влади (об'єкти лобізму). З метою прийняття останніх рішень та максимального задоволення інтересів суб'єктів.

Велика Британія є батьківщиною терміну «лобізм», унікального для всіх англосаксонських країн, таких як США, Канада та Австралія. Британське лобіювання пройшло кілька етапів становлення, які ми поділяємо на три: період лобізму еліти; період буржуазної імперії та період гласності. Кожен етап характеризується домінуванням цілей лобізму серед певних верств населення. Внаслідок впливу історичних та інших факторів досвід формування британських лобістських організацій має очевидні особливості. Проте певні напрацювання, зокрема щодо регулювання поведінки державних службовців у взаємодії з лобістами, можна було б використати в Україні.

Польща та Литва прийняли закони, що регулюють лобіювання у 2000-х роках, повільний розвиток нормативно-правового регулювання лобістської діяльності в цих країнах зумовлений їхнім минулим – оскільки ці країни були у складі країн соціалістичного блоку та Радянського Союзу відповідно. Тому їх досвід надзвичайно цінний.

Українських дослідників дуже цікавить досвід лобіювання Франції. Французькі ділові традиції та звичаї, а також суспільний вплив на владу сягають свого часу ще в період абсолютизму. Наразі лобізм у цій країні не надто декларативний, але насправді це дуже розвинена, розгалужена та структурована інституція, яка відображається на політичному процесі всередині країни та за кордоном.

Загалом, зарубіжний досвід регулювання лобізму являє собою запозичення певних правових норм, інститутів, процедур, інших іноземних і міжнародних елементів зарубіжного досвіду регулювання лобізму, з метою запровадження ефективного інституту регулювання лобізму в Україні та з урахуванням рівня економічного і соціального розвитку нашої держави, її історичних традицій, правового менталітету, правової культури тощо.

Список використаної літератури:

1. Яровой Т. С. Европейський лобізм, як дороговказ для вітчизняних законотворців: досвід Республіки Польща та Литовської Республіки. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1279>.
2. Войнич О. М. Цивілізований лобізм як чинник політичної культури: концептуальний та прикладний виміри: дис на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук: спец. 23.00.03 «Політич-

на культура та ідеологія» / О. М. Войнич. – К., 2009. – 198 с.

3. Treaty of Nice amending the Treaty on European Union and the Treaties establishing the European Community and certain related acts. March 2001; First demographic estimates for 2007 // Eurostat data in focus. Population and social conditions. – 2008. – № 3. – P. 1.
4. EU lobbying regulations – Poland Hungary Lituania : Unclassified GOV/PGC/ETH/RD(2007)2 – URL: <http://www.aalep.eu/sites/default/files/documents/EU%20LOBBYING%20REGULATIONS-POLAND%20HUNGARY%2C%20LITHUANIA.pdf>
5. Андрикене Л. Лобізм у Литві та закордоном – URL: http://www.jura.lt/2002_02/article07_r.htm
6. Бусол О. Нова філософія фінансування політичних партій великим бізнесом. / О. Бусол // Громадська думка про право творення. – № 4 (129). Лютий. – 2017 р. – с. 13–23, с. 17.
7. Про лобістську діяльність в законодавчому процесі : Закон (Акт) Республіки Польща від 07 лип. 2006 р. – URL: <http://www.sejm.gov.pl/prawo/lobbing/lobbing.htm>
8. Гросфельд Олена Володимирівна. Становлення лобізму в сучасній Україні. : Дис... канд. наук: 23.00.02 – 2009.
9. Yarovoi T. S. Институт лоббизма во Франции, как пример континентальной модели лоббистской деятельности (Institute of Lobbyism in France, as an example of a continental model of lobbying activity). East Journal of Security Studies. 2018. С. 1–11.
10. Конституція Франції 1958 року. – URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution_russe_version_aout2009.pdf&ved=2ahUKEwjQwPPFuq2FAxX0FBAlHYIbAtkQFnoECBAQAQ&usg=AOvVaw1a6_dUuMnu9btyVnn6apo9
11. Marin C. Comunicarea institutionala / C. Marin; [Universitatea de Stat din Moldova]. – Chisinau: Centrul Tehnologii Informatiionale, 1998. – 185 p.
12. Фроня Н. Гра світла й тіні: діяльність лобістських груп залишається непомітною для суспільства / Н. Фроня // Український юрист. – 2005. – № 10 (34). – С. 62-65.
13. Palter M. Comparative politics: Political Economy, political culture and political Interdependence / M. Palter. – Itasca, Illinois: F.E. Peacock Publishers, Inc., 1997. – 648 p.
14. Yarovoi T. Lobbyism in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: origins and present. Sciences of Europe (Praha, Czech Republic). 2019. С. 74–77.
15. Statute of Westminster. URL: <https://www.britannica.com/event/Statute-of-Westminster>

16. Brexit boom for Britain's lobbyists. URL: <https://www.politico.eu/article/brexit-boom-time-for-britains-lobbyists-theresa-may-westminster-communications/>
17. Civil Service Code of 2009 [UK]. – London : Civil Service Bureau, 2009, September. – P. 5–7.
18. The Association of Professional Political Consultants. Official website. URL: <http://www.appc.org.uk/>
19. The Public Relations Consultants Association. Official website. URL: <http://www.prca.org.uk/>
20. Chartered Institute of Public Relations. Official website. URL: <http://www.cipr.co.uk/>
-

Bondarenko O. H. Foreign experience of implementation and formation of lobbying in public authority bodies

This article is devoted to the analysis of the peculiarities of the development of lobbying in Europe and the legal regulation of lobbying in some countries of Western Europe: the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, France, the Republic of Poland, the Republic of Lithuania, etc.

The author made a historical review of the process of the formation of the lobbying system, its implementation and formation in state bodies, analyzed the current situation and its national features. Draws a parallel between the attitude to lobbying in the West and in Ukraine. Combining the experience of the Western world, the author draws attention to the main problematic points, the elimination of which will contribute to the rethinking of domestic lobbying, which will have a multifaceted positive impact on Ukraine.

The article analyzes the peculiarities of the emergence and development of the concept of "lobbying". Special attention is paid to the origins of the phenomenon itself and the attitude of scientists, politicians and the public to it. The author analyzes numerous definitions of lobbying proposed by domestic scientists. The methods used by domestic and foreign scientists to explain the nature of lobbying are summarized. It should be emphasized that the focus of lobbying is the formation of transparent and clear rules of the game in the sphere of interaction between representatives of group interests and state bodies. At the same time, the importance of developing proper legal regulation of lobbying, without which it is impossible to ensure the lobbying activities of national authorities, was confirmed.

The research established that the most promising directions for the introduction and formation of the organizational and legal foundations of lobbying in Ukraine are the provision of organizational and legal regulation aimed at increasing the reputation of lobbying.

It was emphasized that determining the permissible scope of lobbying in Ukraine remains a problem. Different researchers set different limits of permissible lobbying. The narrowing of lobbying goals has led to the existence of illegal lobbying and inadequate regulation.

The issues of professional training of lobbyists and personnel support for the activities of lobbying agencies, including the introduction of special education and professional courses at the master's level, deserve further attention of researchers. Currently, this issue is ignored because most stakeholders view lobbyists not as experts but as skilled mediators.

At the same time, the author also draws attention to the shortcomings and reasons for the adoption of the relevant national laws. Measures to eliminate the above-mentioned shortcomings in these countries are recommended and should be taken into account during the development of the domestic lobbying institute.

Key words: *governance, state management mechanisms, lobbying, lobbying, mechanism for regulating lobbying, public administration, lobbying in Ukraine, foreign lobbying, lobbying in state authorities, problems of lobbying regulation in Ukraine, control of lobbying activities.*